

# Metaverse'te İslam'ın Yetkin Temsili

Metaverse, İslam'a açıldığında, yetkin bir temsil mümkün olacak mı? Doç. Dr. Muhammet Özdemir cevapladı.

15 Ocak 2022

<https://www.islamvemedya.com/metaverse-te-islam-in-yetkin-temsili/909/>

Metaverse, internet ve din bakımından yeni bir çalışma sahası olacak gibi görünüyor. İslam'ın çeşitli nedenlerle diğer dinler kadar temsil edilmediği daha önceki bazı çalışmalarda belirlenmişti. Bu, konunun bir tarafıyken diğer yandan da temsilde yetkinlik olgusunun ele alınması gerekiyor.

Metaverse, İslam'a açıldığında, İslam'ın yetkin temsili mümkün olacak mı? Doç. Dr. Muhammet Özdemir cevapladı.

***Hocam, Metaverse'ü Müslümanlar açısından nasıl değerlendirebiliriz, bu evrende İslam ve Müslümanlar da var olabilecek mi, olmalı mı?***

*Muhammet Özdemir\**: Modern ve çağdaş dönemlerde başta Batı-dışı toplumlarda denk gelinebildiği üzere, bazı Müslüman insanlar da maalesef önlerine her gelene *sevgi/hayranlık* veya *nefret* ile yaklaşmaktadırlar. Bunun iki nedeni vardır ve birincisi, önlerine geleni tanımadan ve bilmeden hareket etmeye eğilimli olmalarıdır. Çünkü Ortaçağ ve Yeniçağ şeklinde sonradan adlandırılmış dönemlerde Müslümanların her şeye ayrı ayrı güç yetirmeleri gerekmiyordu. İkincisi, Müslüman toplumların Ortaçağ ve Yeniçağda bilgi, hukuk ve ekonominin merkezi ölçütüken modern ve çağdaş dönemlerde merkezin oldukça kenarında ve edilgen bir konuma gerilemeleridir. Bu iki nedenin farkında olup da iyileştirmek ve yeniden Ortaçağ ve Yeniçağdaki seviyeye erişmek girişiminde bulunan birçok gayret mevcuttur, ama bu gayretlerin olumlu neticeleri için biraz daha zamana ihtiyaç vardır. Söz konusu zaman esnasında hayranlık veya nefretle davranmak doğru olmayacaktır.

Metaverse olgu ve kavramı da tanınıp bilinerek değerlendirilmesi gereken gerçek bir meseleye karşılık gelmektedir. Dünya literatüründe onu reddetmek veya onu yetersiz bulmak aşamaları geride kalmış olmasa Metaverse şu anda önümüzde olmazdı. Sonucu belli süreçleri bir daha yaşamak Müslümanlara elbette kapsamlı bir bilinçlenme sağlayabileceği için değerlidir, ama o kadar vaktin olup olmadığını da hesaplamak gerekmektedir.

## **“Posthuman’ın gerçek zamanlı sanal dünyasına veya yaşamına Metaverse denilebilir”**

*İslamvemedya.com: Çalışmalarınız arasında transhümanizm veya posthümanizm olduğunu biliyoruz. Metaverse’ün bu kavramlarla ilgisi var mı?*

*Muhammet Özdemir:* Tıpkı transhümanizm ve posthümanizm literatürleri gibi Metaverse literatürü de geç 20. yüzyılın ürünü bir literatürdür. 1990’lardan beri kavramsal ve 2000’lerin başından itibaren de olgusal nitelikte var olmaya başlayan Metaverse, 2010 yılından sonra bir literatür oluşturacak yatırıma evrilmeye başlamıştır. Transhümanizm ve posthümanizm, biyoteknolojik gelişmelerin, Metaverse ise internet ve yapay zekânın ürünüdür. Bununla birlikte hem transhümanizm ve posthümanizm, hem de Metaverse neredeyse bütünüyle bireyselleşmenin doğal bir ürünü veya evresidir. Posthumanın gerçek zamanlı sanal dünyasına veya yaşamına Metaverse denilebilir. Metaverse’ün kapsamlı tanım, içerik ve işlevine geçmeden önce onun ilk etapta bütünüyle yazılımsal ve oyun mantığıyla tasarlandığını bilmekte yarar vardır.

***Peki Metaverse neden ortaya çıktı? Hangi ihtiyaçtan kaynaklandı? Daha açık sormak gerekirse, insanın ruhi arayışları etken midir?***

*Muhammet Özdemir:* Metaverse alanında önde gelen bir yazar olan Wilson J. Davis, 2021 yılında yayınlanmış kitabında Metaverse’ün, “dünya çapındaki bireylerin bir ağ aracılığıyla birlikte var olmak, sosyalleşmek ve değer alışverişinde bulunmak üzere bir araya geldikleri, gerçek zamanlı bir sanal alan” olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir. Davis, Metaverse’e neden ihtiyacın bulunduğunu da, “Pazarlamacılar ve iletişim profesyonelleri Metaverse’e dikkat etmelidirler, çünkü sosyal medyanın yarattığı devrime benzer şekilde bütün çevrimiçi etkileşimler, pazarlama ve reklamlar burada gerçekleşecek. Bu nedenle Metaverse ile ilgilenmeye ihtiyacınız var” cümlesiyle önce pazarlamacılar, iletişimciler ve sosyal bilimciler açısından gerekçelendirmektedir. Onun analizinden anlaşılabilirdiğine göre, Metaverse gibi insanların ruhsal anlamda rahatlayabilecekleri ve kendi kabiliyet ve isteklerine uygun insanlarla özgür olabilecekleri bir sanal ortam var olmuştur, çünkü 20. yüzyıl içerisinde her çevreden toplumsal merkeze gelmiş insanlar eldeki çeşitliliğe uygun bir demokratik yaşam yaratmayı başaramamışlardır. Siyasal veya dijital toplum kapitalizmi de kendisi açısından bunu yeni bir ekonomik kaynağa dönüştürmüştür. Olumsuz ihtimaller bakımından yaklaşıldığında, tıpkı sosyal medya gibi, Metaverse’ü sakıncalı veya zararlı yapabilecek olan, onu yöneten, ona katılan ve onu yayan insanların kolay ve acele para kazanma hırs, telaş ve girişimleri olabilir. Çünkü bir şeyin gereksinim ve gerçek olması başka bir şeydir, onun suiistimali başka bir şeydir.

Nitekim William Kurth 2017 yılında kaleme aldığı bir kurguda bu ihtimallerin pek çoğunu işlemiştir. Metaverse’te yaşam görsel olsa da, transhümanistlerin 2030 sonrasında zengin insanlar

için geçerli öngörülerinin tersine ölüm gerçektir. Ölümün yol açtığı dolayimler olmasa bizzat Metaverse ne işe yarardı?

### ***İslamvemedya.com: Konuya İslam açısından yaklaşırsak...***

*Muhammet Özdemir:* Konuya İslâm açısından yaklaşmak aslında yenilikçi ve özgündür. Çünkü İslâm'ın kutsal kitabı olan Kur'ân-ı Kerîm, dünya hayatını, psikolojik/algısal meşguliyet veya *oyun-eğlenceden faydalanma* şeklinde nitelendirmektedir. Açık bir deyişle Metaverse nötr alındığında İslâm açısından görece mahsurlu bulunmayabilir. Fakat televizyon ve internet gibi onun da katılımcıları, paydaşları, yani şartları belirleyicidir. Şartların belirleyici olması gözetilerek olsa gerek, gerçek zamanlı sanal bir yaşam, iş, pazarlama ve eğlence dünyası olarak Metaverse, 2008'den bu yana eğitimle ilişkilendirilerek de incelenmekte ve literatürde bazı simülasyonlar değerlendirilmektedir.

Bu inceleme ve değerlendirmelere yakından bakıldığında İslâm tarihi, itikadı, muamelatı (hukuk, ekonomi ve ibadetler) ve ahlakının *yaşantıya dayalı öğrenme* yoluyla Metaverse kullanılarak öğrenilebileceği söylenilebilir. Bu seçeneğin avantajı –tıpkı sosyal medyada İslâm dininin anlatılması pratiklerinde denk gelinebilen örneklerdeki gibi- daha aslına uygun temsillerin çocuk ve gençlere sunulması bakımından olabilir. Müslüman insanların da bireyselleşmiş oldukları göz önünde bulundurulduğunda, Metaverse'ün bu imkânı değerlendirilebilir. Çünkü dizi, sinema ve çizgi dizi endüstrilerinde -vaktiyle televizyonun reddedilmesi dolayısıyla- gecikmiş olan Müslüman toplumlar böylece Metaverse'de erken davranmış olurlar.

Öte yandan İslâm'ın bilimsel, teknolojik, tarihsel, etik, ekonomik, siyasi, sosyolojik vb. modern ve çağdaş görünümünün analizinde de Metaverse doğru temsillerle yeni kuşaklar ve genç kuşaklar açısından yararlı olabilir görünmektedir. Bununla birlikte önemli bir dezavantaj, elektrik ve elektronik gibi enerji kaynaklarının ve Metaverse yazılımı gibi sanal dünya içeriklerinin bütünüyle yabancı sermayelere ait olmasıdır.

Burada ekonomik ve teknolojik tabanlı güven bağlamında bazı mahsur veya tereddütlerden söz edilebilir. Çünkü teknolojinin yabancı para birimlerine bağlı her durumu sadece Türkiye değil bütün ülkeler ve kültürler açısından çeşitli handikaplara yol açabilmektedir.

*İslamvemedya.com: Son olarak, baştaki soruyu yinelemek istiyoruz. Müslümanlar, Metaverse'te yer almalı mı? Sizin yorumunuz nedir bu konuda?*

*Muhammet Özdemir:* Müslüman toplumların bilinç zamanları çağdaşlaşmayı mümkün olduğunca erken göz önünde bulundurmalıdır. Burada Metaverse örneğinde kabul etme veya

reddetmeden önce tanımak, bilmek, avantajlar ve dezavantajlar bakımından yeterli bir analizde bulunmak önemlidir. Bana kalırsa, Müslümanlar tanıyıp bildiklerinden ve emek vererek geliştirebileceklerinden sakınmazlar. Bu nedenle kolaycılığı tercih etmek yerine Metaverse'ü vakit ayırarak incelemek ve bu arada onun üzerinden mutlaka gelişecek suiistimallere karşı da hazırlık yapmak gerekmektedir. Bilgisayar ve internet teknolojilerinden fazla para kazanmak için nasıl “virüs” ve “antivirüs” gibi kavramlar icat edildiyse, nasıl sosyal medya üzerinden birçok yanlış deneyime tanık olunduysa Metaverse'ün kötüye kullanımı da olacaktır ve bu vakıa Metaverse'ün reddedilmesini gerektiremez.

İslamvemedya.com: Teşekkür ederiz, hocam.

Muhammet Özdemir: Ben size teşekkür ederim.

### **Röportajda zikredilen kaynaklar:**

Bill Ashcroft, Gareth Griffiths, Helen Tiffin, *The Empire Writes Back: Theory and Practice in Post-colonial Literatures*, London, New York: Routledge, 2. Basım, 2002, s. 24-25.

“The Metaverse could be defined as a multi-user real-time virtual space where individuals worldwide can connect via a network, co-exist, socialize and exchange value.” Wilson J. Davis, *Metaverse Explained for Beginners: A complete guide to Investing in cryptocurrency, NFT, Blockchain, Digital Assets, web 3 & Future Technologies*, Kişisel Basım, 2021, s. 8 (e-kitap).  
Davis, *Metaverse Explained for Beginners*, s. 8-9-10.

\* Doç. Dr., Mersin Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi İslam Felsefesi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi